

بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع جرائم خشن در شهرستان دشتستان

یوسف دهقانی^۱، علیرضا رزمی^۲، جمشید بوستانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۰/۶

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۱۱/۳

چکیده

دهه‌های اخیر را می‌توان مهم‌ترین دوره در نوآوری و شکوفایی اداره پلیسی تلقی کرد. رویکردهایی همچون اداره امور پلیس جامعه محور، اداره امور پلیس مبتنی بر حل مسئله و اداره امور پلیسی مناطق جرم خیز در دهه نود قرن بیستم میلادی ظهور کرد و در سازمان‌ها و ادارات پلیس جریان یافت. هدف از تحقیق حاضر بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع جرائم خشن در شهرستان دشتستان می‌باشد. روش تحقیق حاضر به صورت میدانی و از نوع همبستگی است. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر شامل کلیه افراد ساکن در شهرستان دشتستان می‌باشد. تعداد ۱۰۰۰ نفر از افراد به شیوه‌ی نمونه‌گیری هدفمند و تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. در این پژوهش، از پرسشنامه محقق ساخته و مصاحبه عمیق برای جمع‌آوری اطلاعات و آزمون همبستگی پیرسون و آزمون تی مستقل و تحلیل واریانس برای تحلیل داده‌ها استفاده شد. یافته‌های تحقیق نشان داد که، عوامل روانی، اقتصادی-اجتماعی، فرهنگی، انتظامی، ضعف سیستم قضایی بر وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است. همچنین نتایج نشان داد که بین میزان وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه با توجه به سن آنان تفاوت معنی‌داری وجود دارد.

واژه‌های کلیدی: جرائم خشن، دشتستان، آسیب‌شناسی

مقدمه

دهه‌های اخیر را می‌توان مهم‌ترین دوره در نوآوری و شکوفایی اداره پلیسی تلقی کرد. رویکردهایی همچون اداره امور پلیس جامعه محور، اداره امور پلیس مبتنی بر حل مسئله و اداره امور پلیسی مناطق جرم خیز در دهه نود قرن بیستم میلادی ظهور کرد و در سازمان‌ها و ادارات پلیس جریان یافت. گرچه بحث‌های بسیاری درباره عوامل مؤثر بر کاهش جرم در دهه نود قرن بیستم میلادی در دنیا مطرح شد، اما بسیاری از محققان علوم پلیسی، دست‌اندرکاران امور پلیسی و حتی عامه مردم، اقدامات پلیسی نوین را عامل اصلی کاهش جرم می‌دانند (کلینگ و کاترین^۴، ۱۹۹۶؛ اک و ادوارد^۵، ۲۰۰۰؛ براتون^۶، ۱۹۹۸).

در برخورد با پدیده جرم و نامنی دو گزینه اصلی در برابر اولیای امور قرار دارد. گزینه اول، رویکرد سنتی سرکوبی است که با شدت عمل و از طریق سیستم عدالت کیفری (شامل دادگاه‌ها و پلیس و سازمان زندان‌ها) پیگیری می‌شود. این رویکرد در اواخر قرن اخیر ناتوانی خود در حل مشکل جرم را آشکارا نشان داده است. گزینه دوم، مقوله پیشگیری از جرم است. به دلیل کارایی بالای این رویکرد در دو دهه اخیر اقبال بسیار به پیشگیری از جرم در جوامع مختلف دیده می‌شود. اما آیا طراحی و اجرای برنامه‌های پیشگیرانه فرآیند خاصی دارد؟ (گیتی، ۱۳۹۲).

برخی از علل و انگیزه‌های روانی-عاطفی جرم به شرح زیر می‌باشد. الف- فقر عاطفی: فقر عاطفی از عوامل فردی جرم است. کودکانی که از اختلالات عاطفی شدید رنج می‌برند در خانواده‌هایی رشد کرده‌اند که در اثر طلاق از هم پاشیده‌اند (اکبلوم، ۲۰۰۰). ب- ناکامی: ناکامی یا محرومیت اصطلاحی است که در زمینه شکست در ارضای تمایلات به کار می‌رود و مراد از آن عدم امکان نیل به هدف است. شیوع فراوان جرم در میان گروه‌های فقیرتر و افزایش آن در دوران سختی و تنگدستی را باید واکنشی در برابر ناکامی دانست (سامپسون^۷، ۲۰۰۵). پ- حسادت: حسد آرزوی زوال نعمت برای دیگران است. گاه فرد با توجه به عدم امکان دستیابی به موقعیت و منزلت دیگران رشک و حسد می‌برد و چون نمی‌تواند به مانند صاحبان اموال مالک آن‌ها شود، دست به جرم می‌زند (ریچمن و همکاران، ۲۰۰۲). ت- تجربه‌های دوران کودکی: حوادث تلخ دوران کودکی ممکن است که از فرد شخصیتی ضد اجتماعی بسازد که در بزرگسالی او را به اعمال ضد اجتماعی سوق دهد. ث- احساس ناامنی: وضعیت مغشوش خانواده، ستیز و اختلافات بین پدر و مادر و رفتار خشونت‌آمیز والدین از علل مهمی است که نوجوانان را دچار نگرانی و ناامنی کرده و در خود فرومی‌برد. جوان در چنین شرایطی روابط خود را با

---

4 - Kelling & Catherine

5 - Eck & Edward

6 - Bratton

7 - Sampson

والدین گسسته می‌داند و در نتیجه فشار یا خواست درونی ناچار به ارضای نیازهای مادی و معنوی خود یا انتقام از والدین، اقدام به جرم و جنایت می‌کند (ویتیک و سیمون، ۲۰۰۴).

وجود محیطی امن برای زندگی از ضروریات و نیازهای اصلی انسان می‌باشد. احساس ناامنی در محیط و نگرانی‌های ناشی از مکان‌های ناامن، سایر فعالیت‌های انسانی را تحت شعاع قرار داده و امور اقتصادی و فرهنگی و اجتماعی و غیره به درستی انجام‌پذیر نخواهد بود. امنیت به حفاظت از اشخاص و دارایی‌های آن‌ها بر می‌گردد. کمبود امنیت، احساس خطر و ترس از جرم و جنایت موجب کاهش استفاده از عرصه‌های همگانی و عدم کارایی محیط‌های شهری می‌گردد. احساس امنیت یکی از اصلی‌ترین عوامل پایداری جامعه به شمار رفته و بدون آن، جامعه شهری، عرصه حضور و تعاملات اجتماعی شهروندان نخواهد بود. همان‌گونه که در مسئله بهداشت و درمان اجتماعات انسانی موضوع پیشگیری از بیماری‌ها مقدم بر درمان آن‌ها می‌باشد و این مطلب به عنوان یک اصل ریشه‌ای پذیرفته شده است، در خصوص جرائم شهری نیز بدین گونه است یعنی جلوگیری و پیشگیری کردن از وقوع جرائم مقدم بر تمامی اقداماتی است که دولت و دستگاه‌های قضایی و انتظامی یک کشور طی سلسله اقداماتی پرهزینه انجام می‌دهند تا فرد مجرم را مجازات و تنبیه کنند (سوری، ۲۰۰۹). با توجه به مباحث فوق‌الذکر، این سوال مطرح می‌شود که آیا می‌توان عوامل مؤثر بر وقوع جرائم خشن در شهرستان دشتستان را شناسایی و مورد بررسی قرار داد؟ آیا می‌توان راهکارهایی جهت پیشگیری از وقوع جرائم خشن در شهرستان دشتستان ارائه داد؟

روش

روش و طرح تحقیق

روش تحقیق حاضر به صورت میدانی و از نوع همبستگی می‌باشد. در بیشتر پژوهش‌های علوم انسانی نظر به اینکه هدف اصلی از انجام پژوهش بررسی یک موضوع به روش میدانی است می‌توان گفت، پژوهش حاضر از نظر هدف در حیطه‌ی پژوهش‌های کاربردی می‌باشد. از سوی دیگر، با توجه به اینکه در این پژوهش از روش میدانی، پرسشنامه و مصاحبه عمیق استفاده شده است؛ می‌توان بیان کرد که پژوهش حاضر بر اساس ماهیت و روش گردآوری داده‌ها، یک پژوهش توصیفی-پیمایشی است.

جامعه‌ی آماری، نمونه و روش نمونه‌گیری

جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر شامل کلیه افراد ساکن در شهرستان دشتستان می‌باشد. تعداد ۱۰۰۰ نفر از افراد به شیوه‌ی نمونه‌گیری هدفمند و تصادفی ساده به عنوان نمونه انتخاب شدند. جمعیت مورد مطالعه متخصصان، محققان و کارشناسان حوزه پیشگیری از جرم در رشته‌های علمی جامعه‌شناسی، علوم انتظامی،

جرم‌شناسی و حقوق، مطلعان ساکن فضاهای عمومی و محله‌های جرم، و مجرمان در بند بودند. بر اساس جمعیت کل شهرستان دشتستان و نیز به استناد از جدول مورگان تعداد ۱۰۰۰ نفر (شامل ۱۵۰ نفر کارشناس، ۲۵۰ نفر اساتید دانشگاه، ۲۰۰ نفر مجرم در بند، ۳۰۰ نفر مطلع محلی و ۱۰۰ نفر محصل) با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند و تصادفی ساده مورد تحقیق و بررسی گرفتند. در بخش کارشناسان، موارد مصاحبه بر اساس تجارب پژوهشی و علمی، در بخش مطلعان هم افراد مطلع محلی مانند معتمدان محلی، و در بخش مجرمان در بند، آن دسته مجرمانی که به دلیل جرائم خشن مورد محاکمه قرار گرفته بودند، به عنوان نمونه انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفتند. قابل ذکر است که به هنگام مصاحبه، پرسشنامه محقق ساخته نیز به افراد مورد مطالعه ارائه شد.

ابزار گردآوری داده‌ها (اطلاعات)

در این پژوهش، محقق از پرسشنامه محقق ساخته و مصاحبه عمیق برای جمع‌آوری اطلاعات استفاده کرده است. از جمله ابزار گردآوری داده‌ها در تحقیقات علوم رفتاری، مقیاس اندازه‌گیری نگرش است. به طور کلی مقیاس‌ها برای سنجش نگرش‌ها، قضاوت‌ها، عقاید و سایر خصیصه‌هایی که به آسانی قابل اندازه‌گیری نیستند، به کار می‌رود. برای اندازه‌گیری نگرش‌ها می‌توان از مقیاس‌هایی استفاده کرد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: مقیاس لیکرت، افتراق معنایی، پرستون، گاتمن و مقیاس فاصله اجتماعی بوگاردوس. لذا محقق در این پژوهش از رایج‌ترین مقیاس اندازه‌گیری نگرش، یعنی مقیاس لیکرت استفاده کرده است. این مقیاس از مجموعه‌ای منظم از گویه‌ها که به ترتیب خاصی تدوین شده است، ساخته می‌شود. این گویه‌ها حالت خاصی از پدیده مورد اندازه‌گیری را به صورت گویه‌هایی که از لحاظ ارزش اندازه‌گیری داده‌های فاصله‌ای مساوی است، عرضه می‌کند. برای تدوین گویه‌ها معمولاً از عبارات مساعد و نامساعد درباره پدیده مورد اندازه‌گیری به تعداد مساوی استفاده می‌شود. پاسخ‌دهنده میزان موافقت خود را با هر یک از این عبارات در یک مقیاس درجه‌بندی شده که معمولاً از یک تا پنج «یا هفت» درجه است نشان می‌دهد. سپس پاسخ آزمودنی به هر یک از این گویه‌ها از نظر علمی «رتبه» ارزش‌گذاری می‌شود. حاصل جمع عددی این ارزش‌ها نمره آزمودنی را در این مقیاس به دست می‌دهد. پرسشنامه بر اساس نظریه اکبلوم (۲۰۰۰) طراحی شد. پرسشنامه این پژوهش حاوی ۲۱ سوال است که جرائم خشن و راه‌های پیشگیری را مورد بررسی که بوسیله طیف پنج درجه‌ای لیکرت، از "کاملاً درست" تا "کاملاً نادرست" درجه‌بندی شده است. همچنین برای محاسبه روایی (اعتبار) این پرسشنامه آزمون ضریب همبستگی هر سوال با نمره کل محاسبه شد. که نتایج آن در جدول ۱ به ترتیب آمده است. و برای محاسبه پایایی هم از روش آلفای کرونباخ استفاده شد که مقدار آن ۰/۸۷ حاصل شد.

جدول ۱: ضرایب همبستگی هر سؤال با نمره کل آزمون

سطح معنی داری	ضریب همبستگی	سؤالات آماره
۰/۰۱۵	۰/۳۵۹	سؤال ۱
۰/۰۳۷	۰/۳۱۲	سؤال ۲
۰/۰۳۷	۰/۳۱۲	سؤال ۳
۰/۰۴۶	۰/۳۰۰	سؤال ۴
۰/۰۴۶	۰/۳۰۰	سؤال ۵
۰/۰۰۱	۰/۴۶۱	سؤال ۶
۰/۰۰۱	۰/۴۶۱	سؤال ۷
۰/۰۰۸	۰/۳۹۳	سؤال ۸
۰/۰۰۳	۰/۴۳۵	سؤال ۹
۰/۰۰۵	۰/۴۵۸	سؤال ۱۰
۰/۰۱۵	۰/۳۵۹	سؤال ۱۱
۰/۰۴۶	۰/۳۰۰	سؤال ۱۲
۰/۰۳۷	۰/۳۱۲	سؤال ۱۳
۰/۰۰۳	۰/۴۳۶	سؤال ۱۴
۰/۰۰۸	۰/۳۹۳	سؤال ۱۵
۰/۰۰۱	۰/۵۸۸	سؤال ۱۶
۰/۰۰۳	۰/۴۳۱	سؤال ۱۷
۰/۰۰۴	۰/۴۲۴	سؤال ۱۸
۰/۰۰۳	۰/۴۳۱	سؤال ۱۹
۰/۰۲۹	۰/۳۲۶	سؤال ۲۰
۰/۰۰۱	۰/۴۸۱	سؤال ۲۱

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که سؤالات از ضریب همبستگی خوبی با نمره کل برخوردار هستند.

یافته‌ها

اطلاعات توصیفی متغیرهای تحقیق

در بخش آمار توصیفی با توجه به ویژگی‌های مورد مطالعه جداولی رسم شده است. به همین منظور شاخص - های آماری، فراوانی، میانگین، درصد و انحراف معیار ارائه می‌گردد.

جدول ۲: توزیع فراوانی بر حسب جنسیت آزمودنی‌ها

شاخص‌ها				جنسیت
انحراف استاندارد	درصد	میانگین	فراوانی	
۱۵,۵۱	٪۷۶,۴	۳۹۷,۲۷	۷۶۴	مرد
۵,۷۹	٪۲۳,۶	۱۲۴,۷۳	۲۳۶	زن
۲۱,۳	٪۱۰۰	۴۲۱,۱۲	۱۰۰۰	کل

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که ۷۶/۴ درصد از کل آزمودنی‌ها، مردان و ۲۳/۶ درصد را زنان تشکیل می‌دهند.

جدول ۳: توزیع فراوانی بر حسب سن آزمودنی‌ها

شاخص‌ها				سن
انحراف استاندارد	درصد	میانگین	فراوانی	
۱۴,۹۵	٪۸	۱۶۵	۸۰	سال ۲۰-۲۵
۲۹,۹۶	٪۳۳,۱	۳۹۶,۹۸	۳۳۱	سال ۲۶-۳۱
۲۷,۷۹	٪۳۲,۲	۳۸۷,۰۹	۳۲۲	سال ۳۲-۳۷
۱۹,۵۸	٪۱۶	۲۱۲,۰۷	۱۶۰	سال ۳۸-۴۳
۱۶,۵۴	٪۱۰,۷	۱۸۴,۲۲	۱۰۷	سال ۴۴-۵۰
۳۸,۰۳	٪۱۰۰	۴۲۷,۳۴	۱۰۰۰	کل

داده‌های جدول فوق نشان می‌دهد که ۸ درصد از کل آزمودنی‌ها، در گروه سنی بین ۲۰-۲۵ سال، و ۳۳/۱ درصد در گروه سنی بین ۲۶-۳۱ سال، و ۳۲/۲ درصد در گروه سنی بین ۳۲-۳۷ سال، ۱۶ درصد در گروه سنی بین ۳۸-۴۳ سال، و ۱۰/۷ درصد در گروه سنی بین ۴۴-۵۰ سال قرار دارند.

آماره‌های استنباطی

یافته‌های استنباطی بر اساس فرضیه‌های تحقیق به شرح زیر مورد بحث قرار گرفته‌اند:

فرضیه ۱: عوامل روانی بر وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است.

جدول ۴: نتایج آزمون معنی داری رابطه‌ی بین عوامل روانی و وقوع جرائم خشن

متغیرها	شاخص	عوامل روانی	جرائم خشن
عوامل روانی	ضریب همبستگی پیرسون	1	.73**
	سطح معنی داری		.001
	تعداد	1000	1000
جرائم خشن	ضریب همبستگی پیرسون	.73**	1
	سطح معنی داری	.001	
	تعداد	1000	1000

** $p < .01$

نتایج به دست آمده از انجام آزمون معنی داری ضریب همبستگی پیرسون بیانگر آن است که بین دو متغیر عوامل روانی و وقوع جرائم خشن در سطح 0.01 رابطه‌ی معنی دار وجود دارد. ضریب همبستگی بین عوامل روانی و وقوع جرائم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با افزایش عوامل روانی، جرائم خشن افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه عوامل روانی افزایش یابد، میزان جرائم خشن نیز افزایش می‌یابد.

فرضیه ۲: عوامل اقتصادی-اجتماعی بر وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است.

جدول ۵: نتایج آزمون معنی داری رابطه‌ی بین عوامل اقتصادی-اجتماعی و وقوع جرائم خشن

متغیرها	شاخص	عوامل اقتصادی-اجتماعی	جرائم خشن
عوامل اقتصادی-اجتماعی	ضریب همبستگی پیرسون	1	.68**
	سطح معنی داری		.001
	تعداد	1000	1000

** $p < .01$

1	.68**	ضریب همبستگی پیرسون	جرایم خشن
	.001	سطح معنی داری	
1000	1000	تعداد	

از نتایج به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که بین عوامل اقتصادی-اجتماعی و وقوع جرایم خشن رابطه‌ی معنی‌دار مستقیم وجود دارد. از ضریب همبستگی بین عوامل اقتصادی-اجتماعی و وقوع جرایم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با شدت گرفتن عوامل اقتصادی-اجتماعی، جرایم خشن افزایش می‌یابد

فرضیه ۳: عوامل فرهنگی بر وقوع جرایم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است.

جدول ۶: نتایج آزمون معنی‌داری رابطه‌ی بین عوامل فرهنگی و وقوع جرایم خشن

متغیرها	شاخص	عوامل فرهنگی	جرایم خشن
عوامل فرهنگی	ضریب همبستگی پیرسون	1	.81**
	سطح معنی داری		.001
	تعداد	1000	1000
جرایم خشن	ضریب همبستگی پیرسون	.81**	1
	سطح معنی داری	.001	
	تعداد	1000	1000

$p < .01$ **

نتایج به دست آمده از انجام آزمون معنی‌داری ضریب همبستگی پیرسون بیانگر آن است که بین دو متغیر عوامل فرهنگی و وقوع جرایم خشن در سطح 0.01 رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد

فرضیه ۴: عوامل انتظامی بر وقوع جرایم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است.

جدول ۷: نتایج آزمون معنی‌داری رابطه‌ی بین عوامل انتظامی و وقوع جرائم خشن

متغیرها	شاخص	عوامل انتظامی	جرائم خشن
عوامل انتظامی	ضریب همبستگی پیرسون	1	$-.53^{**}$
	سطح معنی‌داری		.001
	تعداد	1000	1000
جرائم خشن	ضریب همبستگی پیرسون	$-.53^{**}$	1
	سطح معنی‌داری	.001	
	تعداد	1000	1000

$p < .01^{**}$

نتایج به دست آمده از انجام آزمون معنی‌داری ضریب همبستگی پیرسون بیانگر آن است که بین دو متغیر عوامل انتظامی و وقوع جرائم خشن در سطح 0.01 رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد. از ضریب همبستگی بین عوامل انتظامی و وقوع جرائم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با شدت گرفتن عوامل انتظامی، جرائم خشن کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه تدابیر انتظامی افزایش یابد، میزان جرائم خشن نیز کاهش می‌یابد. فرضیه ۵: ضعف سیستم قضایی بر وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه مؤثر است.

جدول ۸: نتایج آزمون معنی‌داری رابطه‌ی بین ضعف سیستم قضایی و وقوع جرائم خشن

متغیرها	شاخص	ضعف سیستم قضایی	جرائم خشن
ضعف سیستم قضایی	ضریب همبستگی پیرسون	1	$-.67^{**}$
	سطح معنی‌داری		.001
	تعداد	1000	1000

1	-67**	ضریب همبستگی پیرسون	جرائم خشن
	.001	سطح معنی داری	
1000	1000	تعداد	

** $p < 0.01$

با توجه به اینکه سطح معنی داری متغیرها از 0.01 کوچکتر است ($p < 0.01$)؛ می توان نتیجه گرفت که بین ضعف سیستم قضایی و وقوع جرائم خشن رابطه‌ی معنی دار معکوس وجود دارد. به عبارت دیگر، هرچه سیستم قضایی ضعیف تر شود، میزان جرائم خشن نیز افزایش می یابد.

فرضیه ۶: بین میزان وقوع جرائم خشن در افراد مورد مطالعه با توجه به سن آنان تفاوت معنی داری وجود دارد.

برای پاسخ به این سوال آزمون تحلیل واریانس یک راهه (ANOVA) محاسبه شد که نتایج آن در جدول ذیل نشان داده شده است:

جدول ۹: مقایسه بین جرائم خشن بر حسب سن آزمودنی‌ها

سطح معنی داری	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	مجموع مربعات	آماره
					متغیر
0.002	0.35	62/088	4	124/177	بین گروه‌ها
		179/615	995	8441/903	درون گروه‌ها
			999	8566/080	کل

نتایج جدول فوق نشان می دهد که بین آزمودنی‌ها از لحاظ ارتکاب جرائم خشن بر حسب سن تفاوت معنی داری وجود دارد. همچنین، نتایج آزمون تعقیبی شفه نشان داد که به ترتیب گروه‌های سنی ۲۶-۳۱ سال، ۳۲-۳۷ سال، ۲۵-۳۰ سال، ۳۸-۴۳ سال و ۴۴-۵۰ سال در معرض جرائم خشن می باشند.

جدول ۱۰: نتایج آزمون شفه بر حسب سن آزمودنی‌ها

سطح معنی داری	F	میانگین	گروه‌ها
0.012	0.35	141/121	سال ۲۶-۳۱

۰/۰۰۵	۰/۳۵	۱۳۱/۱۱۸	سال ۳۲-۳۷
۰/۰۰۱	۰/۳۵	۱۱۹/۰۱۲	سال ۲۰-۲۵
۰/۰۳۱	۰/۳۵	۹۵/۱۲	سال ۳۸-۴۳
۰/۰۰۱	۰/۳۵	۷۳/۲۳	سال ۴۴-۵۰

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر وقوع جرائم خشن در شهرستان دشتستان می‌باشد.

نتایج پژوهش حاضر به صورت مستقیم با پژوهش‌های صادقی و همکاران (۱۳۸۳، ۱۳۹۰)؛ حسینی نجات (۱۳۸۳)؛ بارتل (۱۹۹۵)؛ کلی (۲۰۰۰) و وربای و باربر (۲۰۰۹) همخوان است. در تبیین یافته فوق می‌توان به نکته اشاره کرد که بی تردید یکی از عوامل مؤثر در رفتار بزهکارانه خصوصیات شخصی و روان ساختی افراد است. عده‌ای از جرم‌شناسان تحت عناوین مجرمین مادرزادی و یا تیپ‌شناسی جنایی به بررسی‌های مفصل در این زمینه پرداخته و معتقدند شخصیت مجرم تأثیر فراوانی در ارتکاب بزه داشته و بررسی ابعاد شخصیتی مجرمین کمک شایانی به تدوین مبانی و اصول جرم‌شناسی می‌نماید. ظهور اندیشه، آزمایش علمی شخصیت در قوانین کیفری کشورهای پیش‌رفته از همین طرز فکر نشأت گرفته است، این آزمایش دارای سه بعد مختلف: پزشکی، روان‌پزشکی، و اجتماعی است و این آزمایش امروز، عمدتاً در مورد جوانان بزه‌کار متداول است. هدف اصلی جرم‌شناسان و متخصصین حقوق کیفری جدید از بررسی شخصیت بزه‌کار ملحوظ داشتن شخص به عنوان صاحب یک حق است، نه صرفاً موضوعی جهت اعمال مجازات. بنابراین خصوصیات فردی و روانی اشخاص از قبیل سن، میزان سواد رنگ پوست، و حتی شکل ظاهری بعضی اندام‌ها در علاقمندی یا عدم علاقمندی آن‌ها به ارتکاب بزه مؤثر است. به طور خلاصه شناخت طبع و سرشت افراد یکی از فاکتورهای مهم در تشخیص خلق و خوی بزه‌کاری در انسان‌هاست و این طبع و سرشت منتج عناصر مهمی از قبیل وراثت، تعلیم و تربیت، عواطف و غیره می‌باشد (صادقی و همکاران، ۱۳۸۳).

یکی دیگر از نتایج به دست آمده بیانگر آن بود که بین دو متغیر عوامل اقتصادی-اجتماعی و وقوع جرائم خشن در سطح ۰/۰۱ رابطه‌ی معنی‌دار وجود دارد. از ضریب همبستگی بین عوامل اقتصادی-اجتماعی و وقوع جرائم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با شدت گرفتن عوامل اقتصادی-اجتماعی، جرائم خشن افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه مشکلات اقتصادی-اجتماعی افزایش یابد، میزان جرائم خشن نیز افزایش می‌یابد. نرخ ارتکاب جرم تابعی از متغیرهای اقتصادی است که به نحوی با سطح درآمد افراد در ارتباط است.

یکی دیگر از یافته‌های تحقیق بیانگر آن بود که بین دو متغیر عوامل فرهنگی و وقوع جرائم خشن در سطح ۰/۰۱ رابطه‌ی معنی‌دار مستقیم وجود دارد. از ضریب همبستگی بین عوامل فرهنگی و وقوع جرائم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با شدت گرفتن عوامل فرهنگی، جرائم خشن افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه مشکلات فرهنگی افزایش یابد، میزان جرائم خشن نیز افزایش می‌یابد. این یافته را می‌توان با توجه به سه عامل اساسی و زیربنایی آموزش و پرورش، مدرسه و همسالان که در شکل‌گیری، رشد و اشاعه فرهنگ نقش دارند، تبیین نمود. منظور از محیط فرهنگی در جرم‌شناسی کلیه جنبه‌های فرهنگی اجتماع اعم از آداب، رسوم، اخلاقیات، اعتقادات و نیز مؤسسات مربوط به تعلیم و تربیت و کلیه امور مربوط بدانهاست که به نحوی شخصیت اطفال و نوجوانان را تحت تأثیر قرار داده و عامل مؤثری در میزان جرائم آنان محسوب می‌شود (ونکلای، ۲۰۰۳).

یکی دیگر از یافته‌های تحقیق حاضر این بود که بین دو متغیر عوامل انتظامی و وقوع جرائم خشن رابطه‌ی معنی‌دار معکوس وجود دارد، بدین معنا که، با شدت گرفتن عوامل انتظامی، جرائم خشن کاهش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه تدابیر انتظامی افزایش یابد، میزان جرائم خشن نیز کاهش می‌یابد. این نتیجه با پژوهش‌های صادقی و همکاران (۱۳۸۳)؛ حسینی نجات (۱۳۸۳)؛ بارتل (۱۹۹۵)؛ کلی (۲۰۰۰) و وربای و باربر (۲۰۰۹) ارتباط دارد. پیشگیری انتظامی بر پایه اقدامات پلیسی در جهت حمایت از شهروندان آسیب‌پذیر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی و افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم مبتنی است. متولی اصلی این نوع پیشگیری، نیروی انتظامی است که جهت تحقق آن، بایستی رویکرد جدیدی را نسبت به وظایف سنتی خود اتخاذ کند، زیرا پیشگیری انتظامی عمدتاً مبتنی بر تدابیر و اقدامات کنشی - پیش‌جنایی - توسط پلیس است و حال آنکه وظایف سنتی پلیس عمدتاً در برگزیده اقدامات واکنشی - پس‌جنایی - در جهت کشف و تعقیب مجرمین است. با توجه به آنچه بیان شد می‌توان پیشگیری انتظامی را این‌گونه تعریف نمود؛ مجموعه تدابیر و اقدامات کنشی و واکنشی نیروی پلیس که با حمایت از افراد در معرض خطر، افزایش آگاهی‌های عمومی، نظارت بر اماکن عمومی، افزایش هزینه‌های ارتکاب جرم و مداخله پس از وقوع جرم و مداخله پس از وقوع جرم در صدد پیشگیری از ارتکاب جرم در جامعه است.

یافته دیگر این بود که بین دو متغیر ضعف سیستم قضایی و وقوع جرائم خشن رابطه‌ی معنی‌دار معکوس وجود دارد. از ارتباط معکوس بین ضعف سیستم قضایی و وقوع جرائم خشن می‌توان نتیجه گرفت، با ضعف سیستم قضایی، جرائم خشن افزایش می‌یابد. به عبارت دیگر، هرچه سیستم قضایی ضعیف‌تر شود، میزان جرائم خشن نیز افزایش می‌یابد. این یافته با یافته‌های صادقی و همکاران (۱۳۸۳)؛ حسینی نجات (۱۳۸۳)؛ فلیشر (۱۹۳۳، ۱۹۶۶)؛ امروقلو و همکاران (۲۰۰۱) و رکلائی (۲۰۰۳)؛ کلی (۲۰۰۲) و وربای و باربر (۲۰۰۹) همخوان می‌باشد. نهادهای عدالت کیفری با قطعیت، حتمیت، سرعت و دقت در انجام وظایف خود می‌توانند از تکرار

جرائم پیشگیری نمایند، همچنین وجود تخصص در این گونه نهادها موجب افزایش میزان دقت و سرعت در عملکرد آنهاست؛ از اینرو سیستم قضایی می‌تواند با دقت و سرعت در عملکرد خود می‌تواند نقش بسزایی در پیشگیری از تکرار جرم داشته باشد. امروزه لزوم کنترل و مداخله در بحرانها از سوی سیستم قضایی تنها از دیدگاه وظایف سنتی پلیس مبنی و کشف و سرکوب جرائم توجیه نمی‌شود بلکه این امر مبتنی بر استفاده از رویکرد پیشگیری انتظامی است، زیرا وقوع بحران‌هایی نظیر گروگان‌گیری در صورت عدم کنترل و مهار می‌تواند منجر به ارتکاب جرائمی گردد که هزینه‌های سنگینی را از حیث تلفات و آثار اجتماعی بر جامعه تحمیل می‌نماید.

یافته‌های پژوهش فرضیه ششم را نیز مورد تأیید قرار دادند. نتایج نشان داد که بین سن و گرایش به جرائم خشن رابطه معنی‌دار وجود دارد. و هر اندازه سن آزمودنی‌ها پایین‌تر بود، گرایش به جرائم خشن هم در آنها قوی‌تر بود. این نتیجه با پژوهش‌های صادقی و همکاران (۱۳۸۳)؛ حسینی نجات (۱۳۸۳)؛ بارتل (۱۹۹۵)؛ کلی (۲۰۰۰) و وربای و باربر (۲۰۰۹) همسو می‌باشد. این یافته را بر اساس دوره‌های سنی (کودکی، نوجوانی و بزرگسالی) مورد تبیین قرار می‌گیرد (کلی، ۲۰۰۰). تحقیقات درباره گرایش جنایات در سنین مختلف خاطر نشان کرد که سن مستقیماً یا به طور غیرمستقیم تأثیری عظیم و شگرف در فراوانی و شکل جرم دارد. نرخ تبه‌کاری در یک دوره از هستی انسان فزونی می‌یابد و سپس روبه کاهش می‌رود. آن چنان که در پایان زندگی دیگر رقم قابل ملاحظه‌ای نیست البته این واقعیتی است که حقیقت آن مورد تردید نیست. ولی اختلاف نظرهایی هست.

پژوهش حاضر نیز مانند سایر پژوهش‌ها محدودی‌هایی دارد. از جمله اینکه، در این تحقیق بررسی جرائم خشن، صرفاً از طریق پرسشنامه مورد سنجش قرار گرفته است لذا ارزیابی کارآیی واقعی افراد از طریق پرسشنامه‌های خود گزارش دهی با توجه به گرایش افراد به جامعه‌پذیری و دلایلی از جمله امنیت شغلی ممکن است با احتمال خطا و تحریف همراه باشد. هدف اصلی این بوده است که نقش مهم‌ترین عوامل اثربخش را مورد سنجش قرار دهد لذا پیشنهاد می‌شود جهت دستیابی به مدل‌های نظری به بررسی نقش عوامل دیگری از جمله اوضاع سیاسی و اقتصادی شهرستان دشتستان، موقعیت جغرافیایی، سوابق تاریخی، نقش احزاب، دسترسی به منابع و اطلاعات علمی، نقش خانواده، ارزش‌های جامعه و فرهنگ کار نیز پرداخته شود. همچنین پیشنهاد می‌شود به بررسی جرائم خشن پنج‌گانه و اثربخشی فرضیه‌های تحقیق در مورد هر کدام به تفکیک بررسی شود.

منابع

الف) فارسی

- ۱- حسینی نجات، محمد (۱۳۸۳). مطالعه علل اقتصادی وقوع جرم بر اساس مدل. مجله طراحی و بودجه، ۸۱-۹۵:۳۵
- ۲- صادقی فسایی، سعید؛ قادری، سجاد (۱۳۹۰). ارزیابی تأثیرات اجتماعی از جرم پیشگیری از مدیر برنامه از فضاهای شهری عمومی، مطالعه موردی، این پدیده از ارادل و اوباش، مجله مسائل اجتماعی در ایران، (۲): ۳-۹۳
- ۳- صادقی، حسین (۱۳۸۳). تحلیل فاکتورهای موثر بر جرم. مجله پژوهش اقتصادی، ۶۸: ۶۸-۹۰
- ۴- گیتی، خسرو (۱۳۹۲). «نظم عمومی»، مجله‌ی حقوقی وزارت دادگستری، تهران: شماره‌ی سوم

ب) غیرفارسی

- 5- Bartol, C. R. (1995). Criminal behavior. USA.
- 6- Bratton, W. J. (1998). Crime is down InNewYork City: Blame the police. In Zero tolerance: Policing a free society, edited by William J. Bratton and Norman Dennis. London: Institute of Economic Affairs Health and Welfare Unit.
- 7- Eck, J. E., & Edward, M. (2000). Have changes in policing reduced violent crime? An assessment of the evidence. In The crime drop in America, edited by Alfred Blumstein and Joel Wall man. New York: Cambridge University Press.
- 8- Eklom, P. (2000). Future Crime Prevention – a ‘mindset kit’ for the seriously foresighted, Policing and Reducing Crime Unit; Home Office. London, U.K;. Obtained from: www.crimereduction.gov.uk.
- 9- Fleisher, B. (1966). The Effect of Income on Delinquency. American Economic Review, 56, 118-137.
- 10- Fleisher, B. (1963). The effect of Unemployment on Juvenile Delinquency. Journal of Political Economy, 71 (6), 543-555.
- 11- Imrohorglu, A., Merlo, A., & Ruptent, P. (2001). What Accounts for the Decline in Crime, Federal Reserve Bank of Cleveland, WP 0008.
- 12- Kelling, G., & Catherine, M. C. (1996). Fixing broken windows: Restoring order and reducing crime in our communities, New York: Free Press.
- 13- Kelly, M. (2000). Inequality and Crime. The Review of Economics and Statistics, 82 (4), 530- 539.
- 14- Richman, B. J., Convit, A., & Martell, D. (2002). Homelessness and the mentally ill offender. Journal of Forensic Sciences, 37(3),124-129.

- 15- Sampson, R. (2005). Neighborhood and crime: The structural determinants of personal victimization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 32, 187-201.
- 16- Snow, D., Baker, S., & Anderson, L. (2007). Criminality and homeless men: An empirical assessment. *Social Problems*, 45 (3), 254-258.
- 17- Surrey, E. (2009). An overview of theoretical debates about security and crime prevention techniques. *Journal of Utopia*, 2, 31-38.
- 18- Vanclay, F. (2003). "International Principles for Social Impact Assessment", *Impact Assessment and Pro act Appraisal*, 21 (1), 5-11.
- 19- Verdaey, A., & Bharbar, S. (2009). Effectiveness of traditional and modern patterns in crime prevention police. *Journal - Research social order*, 1 (1), 111-135.
- 20- Walsh, J., & Bricout, J. (2007). Improving jail linkages of detainees with mental health agencies: The role of family contact. *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 27 (4), 427-432.
- 21- Whitbeck, L. B., & Simons, R. L. (2004). Life on the streets: The victimization of runaway and homeless adolescents. *Youth and Society*, 4(2), 142-148.